

Opieka senioralna w Niemczech

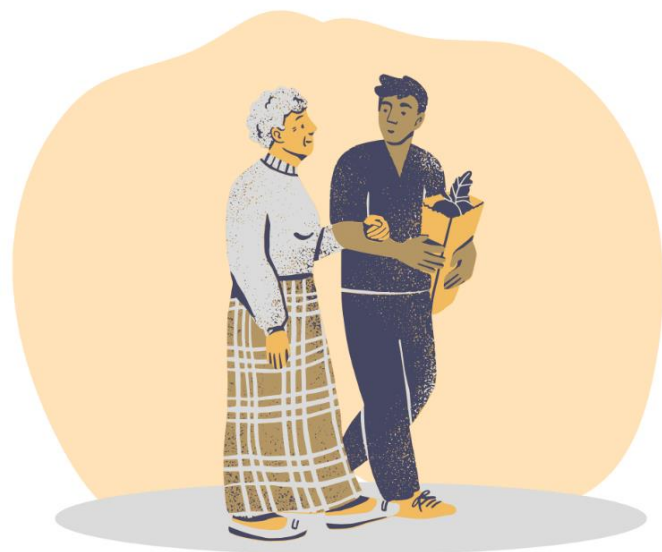
Problem starzenia się społeczeństw obecny jest w praktycznie każdym kraju Europy. Władze państw stają więc przed wyzwaniem, jakie niesie za sobą zorganizowanie odpowiedniej opieki dla osób starszych. Problem ten jest obecny również w Polsce, z roku na rok pogłębiając się coraz bardziej. Warto jest więc przyrzeć się rozwiązaniom, które zastosowane zostały w innych krajach.

Przyjrzyjmy się więc naszemu zachodniemu sąsiadowi – Niemcom. Kraj ten już od bardzo długiego czasu zмага się z problemami społeczeństwa starzejącego się, z tego powodu polityka senioralna może okazać się już tutaj dużo bardziej rozwinięta niż w innych krajach. Ważnym czynnikiem jest też fakt zamożności tego kraju, odznaczającej się na tle innych państw Europejskich.

Fakt przestrzennych różnic w strukturze wiekowej na terenie Niemiec oraz dawnego podziału na część zachodnią – RFN oraz wschodnią – NRD jest tylko kolejnym aspektem zachęcającym do tego, żeby przyrzeć się strukturze polityki opieki senioralnej tego państwa krok po kroku.

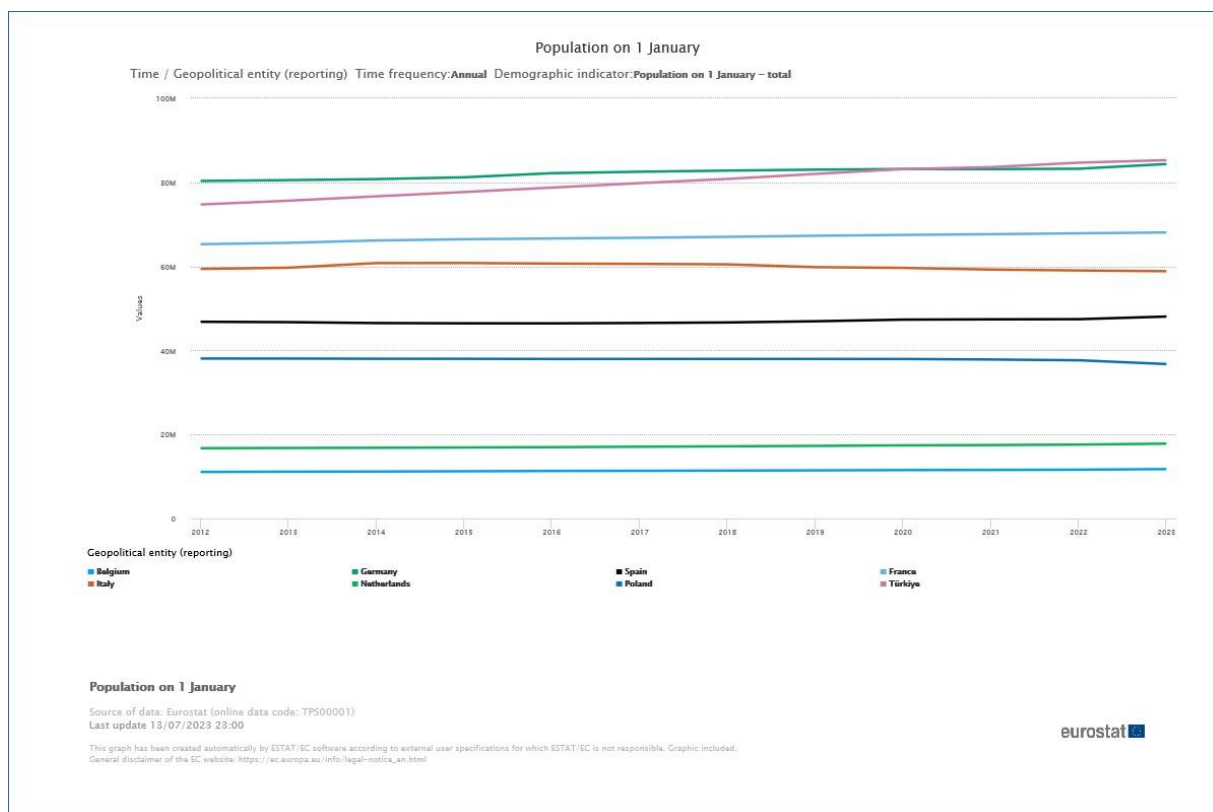
Powyższe czynniki wręcz wymusiły na rządzie niemieckim wdrażanie odpowiednich elementów opieki senioralnej, usprawnianie systemu oraz starannego i trafnego określania potrzeb starszej społeczności.

Niezwiązany bezpośrednio z Niemcami, ale bardzo ciekawym elementem opieki senioralnej na terenie tego kraju jest udział pracowników ze wschodu. Szczególnie ważne okazują się tutaj osoby z naszego kraju, które wsiąkają w ten system na skutek emigracji zarobkowej. Biorąc więc również pod uwagę udział tego sektora usług w zarobkach naszych rodaków, przyjrzyjmy się niemieckiej polityce senioralnej.

1. Struktura demograficzna

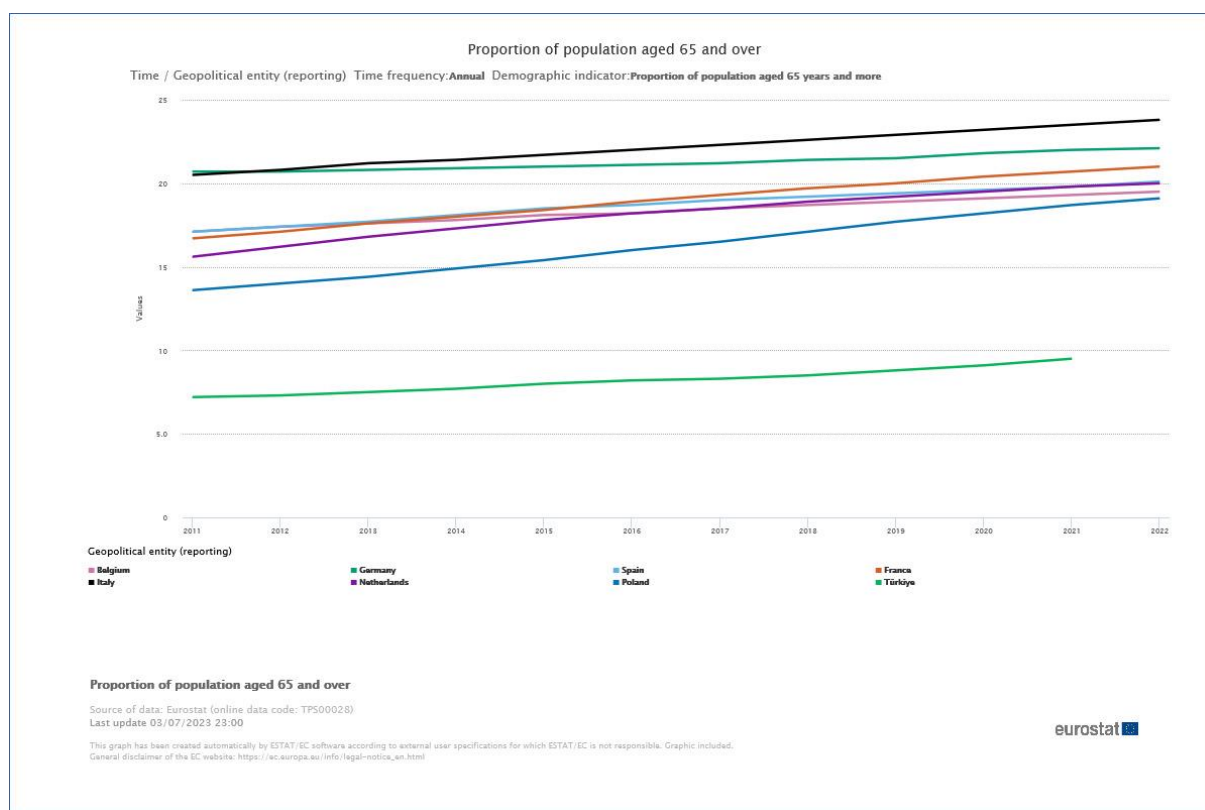
Niemcy są drugim, zaraz za Turcją, krajem Europy pod względem liczby ludności. Na początku roku 2023 wynosiła ona ponad 84 mln osób¹, co stanowi ok. 18,8% całkowitej ludności Unii Europejskiej. Można zaobserwować wzrost tej liczby względem roku poprzedniego o 1 mln osób.

W roku 2022 odsetek osób w wieku powyżej 65 roku życia wyniósł 22,1%². Jest to wynik o 0,6 p. procentowego wyższy od średniej dla całej Unii Europejskiej w tym samym roku. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2015-2022 stale się zwiększał, osiągając podany wynik (dla porównania, współczynnik ten w roku 2015 wynosił 21% ogólnej populacji kraju).

¹ Eurostat, *Population on 1 January*, ec.europa.eu

² Eurostat, *Proportion of population aged 65 and over*, ec.europa.eu

Z powyższego wykresu można zauważyć, że odsetek ludzi starszych w społeczeństwie jest jednym z największych w Europie. Okazuje się jednak, że postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa w Niemczech jest dosyć powolne. W Polsce, na przestrzeni lat 2015-2022 odsetek ludzi powyżej 65 roku życia wzrósł z 15,4% do aż 19,1% populacji. Daje to wzrost o 3,7 p. procentowego. Pomimo więc względnie młodszego społeczeństwa naszego kraju, można powiedzieć, że to u nas proces starzenia się społeczeństwa okazuje się intensywniejszy.

Poprzez ten negatywny trend demograficzny społeczeństwo polskie dogania niemieckie. Różnica między tymi dwoma państwami względem badanego czynnika w roku 2023 wyniosła 3 p. procentowe.

Na terenie Niemiec zauważalne jest przestrzenne zróżnicowanie pod względem starzenia się społeczeństwa³. Proces ten przebiega szybciej w miastach niż na terenach wiejskich. Najbardziej widoczne różnice dostrzegamy jednak porównując stare i nowe kraje związkowe. Proces starzenia się na terenie nowych landów, które tworzyły dawniej b. NRD, przebiega znacznie szybciej. Jest to spowodowane dwoma czynnikami.

³ prof. Błędowski P., *System wsparcia dla osób starszych w Niemczech*, Polityka Senioralna nr 3/2017

Pierwszym z nich jest niski wskaźnik diety w dawnym NRD, drugim natomiast jest silny trend migracyjny ze wschodniej do zachodniej części kraju (starych landów).

Ze względu na długotrwały problem starzenia się społeczeństwa Niemcy już od kilkudziesięciu lat prowadzą politykę na poziomie federalnym wobec osób starszych (*Altenpolitik*). Ma ona na celu zaspokojenie potrzeb społecznych oraz medycznych osób starszych. Obserwowana jest również działalność na poziomie lokalnym, która poprzez liczne instrumenty tj. planowanie na rzecz osób starszych (*Altenplanung*), również wspiera seniorów. Działania na rzecz osób w wieku podeszłym podejmuje również administracja samorządowa.

2. Formy opieki senioralnej

Opieka senioralna w Niemczech przybiera różne formy. Szczególną jednak formą wsparcia są świadczenia udzielane osobom niepełnosprawnym, których przeważającą część stanowią osoby w podeszłym wieku. Dodatki te są skierowane zarówno na pomoc medyczną, jak i społeczną. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu seniorów czy to przez sytuację materialną, czy sprawność i samodzielność.

W roku 2017 liczba osób korzystających ze świadczeń pielęgnacyjnych wynosiła trochę ponad 3,1 mln.⁴ Większość z nich, bo ponad $\frac{3}{4}$ osób, osób niesamodzielnych pozostaje w prywatnym lokum, a pomoc w codziennych wyzwaniach jest organizowana przez rodzinę i bliskich lub przy pomocy pieniędzy z zasiłku pielęgnacyjnego. Z powodu wydłużającego się okresu korzystania z pomocy przez seniorów poszczególne placówki środowiskowe stawiają na lepszą organizację pracy opiekunów środowiskowych oraz ich dalszą specjalizację. Ponadto przeprowadzane są kontrole tych ośrodków, sprawdzając przy tym jakość świadczonych usług.

Wspomniany wyżej styl pomocy seniorom w ich miejscach zamieszkania jest efektem realizowanej na przestrzeni lat polityki Niemiec wobec osób starszych. Formułowana jest ona na szczeblu państwowym przez Ministerstwo do spraw Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (*Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend*). Odpowiedzialni są oni za ustalanie standardów oraz zasad opieki nad

⁴ Błędowski P., *Ewolucja społecznego ubezpieczenia pielęgnacyjnego w Niemczech*, icm.edu.pl 2018

osobami starszymi. Odpowiedni dostęp oraz jakość świadczeń pielęgnacyjnych zapewniają kasy społeczne i prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego (*Pflegekassen, Pflegeversicherung*).

Najogólniej, wsparcie dla osób w podeszłym wieku na terenie Niemiec możemy podzielić na:

- udzielane osobom starszym lub w miarę sprawnym;
- udzielane osobą o ograniczonej sprawności ruchowej oraz samodzielności (korzystający ze świadczenia społecznego lub prywatnego ubezpieczenia pielęgnacyjnego);

Niezależnie od grupy beneficjentów, do najważniejszych celów oferowanego wsparcia zaliczamy:

- pomoc w podtrzymaniu lub odzyskaniu samodzielności seniorów w ich gospodarstwie domowym poprzez świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i socjalne;
- integracja i reintegracja społeczna (wewnątrz, jak i międzypokoleniowa).

W pierwszym wypadku najistotniejsze działania mają na celu pomoc osobom starszym (*Altenhilfe*). Wsparcie to realizowane jest przy pomocy placówek pomocy społecznej oraz instytucje pozarządowe, które działają zazwyczaj na zlecenie lokalnego samorządu. W drugim działaniu najważniejszą rolę odgrywają organizacje pozarządowe. Ich działania skupiają się szczególnie na umocnieniu pozycji seniorów w społeczeństwie.

Z powodu, iż polityka skierowana do osób starszych jest realizowana przede wszystkim na poziomie lokalnym, bardzo ważną rolę odgrywa tutaj tzw. plan działania na rzecz starszych mieszkańców (*Altenplan*). Plan taki opracowywany jest w każdym dużym mieście i powiecie, zazwyczaj również w gminach. Podstawą do jego powstania jest przeprowadzenie diagnozy społecznej wśród starszej ludności, stanowi ona integralną część tegoż planu. Dzięki temu *Altenplan* wskazuje na potrzeby oraz najpotrzebniejsze działania, które należy podjąć w danym regionie. Ponadto jest on czymś w rodzaju „mapy”, która określa po kolei, jakie kroki należy podjąć, aby ostatecznie osiągnąć zdefiniowane wcześniej cele. Ważkością charakteryzują się tutaj szczególnie działania mające na celu zapewnienie bytu seniorom w jak największej samodzielności, nawet w przypadku mieszkania w jednoosobowych gospodarstwach domowych.

Drugą grupą celów planu jest integracja mieszkańców, za co odpowiedzialne są zazwyczaj władze samorządowe oraz organizacje pozarządowe.

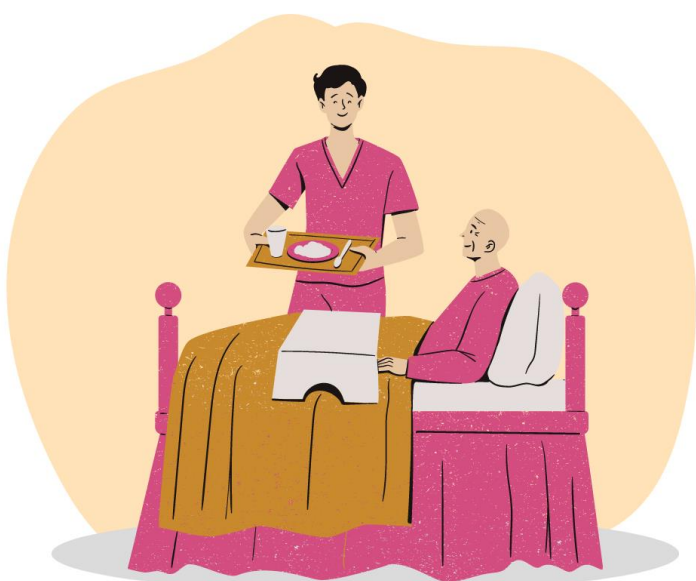
Oprócz wyżej wspomnianego *Altenplan'u* część miast tworzy oraz publikuje tzw. *Altenhilfeplan*, czyli plany pomocy osobom starszym. Zawierają one głównie cele skierowane na usługi w zakresie wsparcie seniorów, w tym tych niesamodzielnych. Obejmują one również szeroki zakres świadczeń pomocy społecznej, dokładniej jej części dotyczącej pomocy w szczególnych sytuacjach życiowych (*Hilfe in besonderen Lebenslagen*).

Świadczenia udzielane w miejscu zamieszkania

Samorząd terytorialny jest najważniejszym organem odpowiedzialnym za utrzymanie sprawności i samodzielności seniorów w miejscu zamieszkania. Za koordynację powyższych działań odpowiada zazwyczaj zastępca burmistrza ds. społecznych z podlegającym mu wydziałem socjalnym. Świadczone usługi mogą mieć charakter:

- płatny;
- częściowo płatny;
- bezpłatny.

Charakter usług zależy tutaj od budżetu gospodarstwa domowego. Nieodpłatna pomoc pielęgnacyjna finansowana jest z kasy ubezpieczenia pielęgnacyjnego.

Za organizację tych usług odpowiada *Sozialstation*, czyli stacja socjalna. Dawniej były one prowadzone przez instytucje kościelne (głównie kościół katolicki lub ewangelicki). Obecnie jednak wyznawana religia nie może być determinantem w przydzielaniu odpowiedniej pomocy pielęgnacyjnej. Niemożliwym jest również udzielanie jakichkolwiek ulg finansowych z tego samego powodu. W Niemczech działa około 12 000 stacji socjalnych, w których zatrudnianych jest około 250

tys. pracowników.⁵ Rozmieszczenie *Sozialstation* na terenie państwa niemieckiego jest dość równomierne. Często na terenie jednego miasta działa kilka stacji, dzięki czemu konkurują one między sobą w zakresie świadczonych usług oraz ich jakości. Około 60% świadczeniobiorców korzysta z oferty instytucji prywatnych, spełniających wszystkie wymogi dot. opieki długoterminowej. Pozostałe 40% otrzymuje pomoc od organizacji pozarządowych pożytku publicznego tj. Niemiecki Czerwony Krzyż czy Caritas.

W zależności od zamożności gminy mogą one oferować świadczeniobiorcą dodatkowe formy pomocy, nieujęte w zapisach ustawy o świadczeniach pielęgnacyjnych. Zazwyczaj są to jednak świadczenia bytowe, a nie pielęgnacyjne. Przykładem takiego działania może być specyficzny abonament, który pozwala na telefoniczne wezwanie pomocy w przypadku jakiejś usterki bądź problemu w gospodarstwie domowym. Usługi te są darmowe dla pewnej grupy odbiorców, która spełniła dane kryteria tj.:

- jednoosobowe gospodarstwo domowe;
- osiągnięcie danego wieku;
- uzyskanie dochodu nieprzekraczającego pewnego pułapu.

Zazwyczaj najważniejszym warunkiem jest samotne zamieszkanie i dopiero potem rozpatruje się pozostałe kryteria.

Oprócz stricte „technicznych” form świadczonych usług jest możliwość skorzystania z innych, bardziej spersonalizowanych form pomocy. Jedną z nich jest dostosowanie mieszkania pod potrzeby osoby starszej w przypadku, gdy mają one opinię Służby Medycznej o ograniczonej samodzielności i jest zaliczona do osób potrzebujących wsparcia z usług pielęgnacyjnych. Działania te są poprzedzone oceną warunków mieszkaniowych. Dopiero w momencie, gdy po ocenie gospodarstwa wydawana jest decyzja o zasadności przeznaczenia danego nakładu finansowego na remont, wprowadzane są prace adaptacyjne.

Samorząd prowadzi również wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Mogą to być usługi:

- nieformalne: sąsiedzka pomoc w zakupach czy utrzymaniu mieszkania w czystości;

⁵ prof. Błędowski P., *System wsparcia dla osób starszych w Niemczech*, Polityka Senioralna nr 3/2017 s. 105

- formalne, realizowane przez opiekunów osób starszych (*Altenbetreuer, Altenhelfen*), którzy są finansowani przez gminę.

Pomoc nieformalna organizowana jest w imię zasady propagowania postaw sąsiedzkich i obywatelskich pod hasłem: „pomoc dla samopomocy”. Usługi te mogą być odpłatne, jeśli jednak dana osoba zakwalifikowana jest do grupy osób niesamodzielnych (niezależnie od stopnia tej niesamodzielności), to może przeznaczyć na finansowanie takich usług części swojego zasiłku pielęgnacyjnego. W przypadku, gdy ktoś osiąga bardzo niskie dochody, możliwe jest finansowanie opłat eksploatacyjnych mieszkania oraz mediów z budżetu pomocy społecznej. W pierwszej kolejności jednak próbuje się przenieść takie osoby do mieszkań socjalnych, których utrzymanie jest finansowane w większości przez kasę samorządową.

Udzielane wsparcie dla osób chorych oraz starszych w miejscu zamieszkania obejmuje:

- zabiegi pielęgnacyjne zalecone przez lekarza;
- porady związane z różnorodnymi elementami opieki pielęgnacyjnej oraz możliwych do uzyskania świadczeń;
- podstawową opiekę medyczną ciężko i przewlekle chorych osób, zwłaszcza tych potrzebujących długoterminowej opieki pielęgnacyjnej;
- zaopatrzenie potrzebne w prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- poradnictwo społeczne, obejmujące pomoc w ubieganiu się o różne świadczenia oraz wsparcie;
- szkolenia dla opiekunów nieformalnych (np. członków rodziny) w zakresie pielęgnowania seniorów oraz prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami osób starszych (np. poprzez prowadzenie grup dyskusyjnych);
- opieka duszpasterska (za którą odpowiadają stacje społeczne prowadzone przez instytucje religijne).

Powyższe usługi mogą być świadczone oraz organizowane przez stacje socjalne, a rozliczenie finansowe zależy od rodzaju zawartej umowy ubezpieczeniowej. Koordynowanie świadczeń przez *Sozialstation* jest o tyle ważne, że dzięki niemu czas opiekunów jest racjonalnie

gospodarowany, a ich umiejętności są lepiej wykorzystywane w sytuacjach ich wymagających.

Na terenie Niemiec działa instytucja mająca na celu głównie działania zmierzające do integracji seniorów. Jest to biuro do spraw seniorów (*Seniorenbüro*). Zazwyczaj są one jednostkami administracji samorządowej, lecz niektóre z nich mają formę stowarzyszenia, które działają na zlecenie gminy. Są oni odpowiedzialni za organizację usług społecznych skierowanych do osób starszych, np. poradnictwa i pośrednictwa.

Adresatami tych działań nie są tylko niesamodzielne osoby starsze, lecz wszyscy seniorzy. Oferta natomiast może różnić się pomiędzy poszczególnymi ośrodkami z powodu różnic i lokalnej specyfiki. Główny obszar działania tych biur skupia się na pośrednictwie pomiędzy seniorami a usługodawcami. Do niektórych pozycji w ofercie *Seniorenbüro* można zaliczyć:

- bezpłatne udostępnianie informacji o usługach i świadczeniach pielęgnacyjnych; doradztwo przy ich wyborze;
- doradztwo w zakresie stosunków rodzinnych, kryzysów, walki z uzależnieniami, zmiany miejsca zamieszkania;
- prowadzenie bazy zawierającej informacje o placówkach tj. domy i kluby seniora oraz ich ofercie, która jest udostępniana;
- prowadzenie bazy możliwych wolontariatów dla seniorów, w które mogą się zaangażować;
- poradnictwo w zakresie potrzeb opiekuńczych, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, dostosowania mieszkania;
- przygotowanie broszur, informatorów oraz ulotek informacyjnych dla osób starszych;
- prowadzenie kawiarenek internetowych wraz ze wsparciem dla seniorów;
- organizowane wydarzeń kulturowych, sportowych oraz rekreacyjnych dla osób starszych;

Bardzo ważnym i wartym podkreślenia jest zapewnianie mieszkań chronionych (*betruetes Wohnen*) dla seniorów przez biura. Usługi te są zazwyczaj świadczone przez organizacje pozarządowe lub prywatne, które oferują mieszkania dostosowane do potrzeb seniorów. Każde pomieszczenie oraz urządzenie jest w nich dostosowane tak, aby ułatwić codzienne korzystanie z nich przy ograniczonej samodzielności osób starszych. Wynajmujący zapewnia ponadto pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, wsparcie pielęgniarские oraz pielęgnacyjno-opiekuńcze. Tego typu mieszkania zajmują zazwyczaj jedno bądź dwa dolne piętra budynków. Pozostałe są wynajmowane na normalnych zasadach rynkowych, co zapobiega odcięciu seniorów od innych grup społecznych.

Częstą praktyką jest organizowanie lokalnych imprez sportowych bądź kulturalnych przeznaczonych dla osób starszych. Imprezy rekreacyjne mają tutaj charakter integracyjny. Przykładem takich eventów są tzw. złoty gwiazdziste. Ich organizatorzy starają się o to, by na mecie spotkały się grupy ludzi w różnych grupach wiekowych. Pokonywane przeszkody mają za zadanie pokazać, że niezależnie od wieku możliwe jest pokonanie różnych trudności, a starość nie jest równa słabości oraz wycofaniu. Ponadto organizowane są liczne koncerty (zazwyczaj w okresie bożonarodzeniowym), na który wstęp jest bezpłatny lub opłata jest symboliczna. Bywa, że seniorzy są zapraszani na nie imiennie. Na życzenie władze samorządowe mogą zorganizować transport dla osób niepełnosprawnych, które mają problemy z samodzielnym dostaniem się na wydarzenie. Zapobiega to sytuacji, w której pewna część osób może zostać wykluczona z życia społecznego.

Placówki pobytu dziennego oraz czasowego, inne placówki pomocowe.

Oprócz pomocy na terenie zamieszkania rozpowszechnione są tzw. placówki pobytu dziennego oraz inne instytucje pomocowe. Domy dziennego pobytu czy DDP są zazwyczaj czynne każdego dnia przez okres od kilku do 10 godzin. Pozwala to opiekunom nieformalnym, np. najbliższej rodzinie, na realizowanie obowiązków zawodowych z równoczesnym zapewnieniem odpowiedniej opieki swoim bliskim. Często nawet krótki pobyt w takim miejscu może pozwolić na wygospodarowanie czasu potrzebnego do zarobku.

Niektóre DDP wyróżniają się od innych dostosowaniem do specyficznych potrzeb klientów. Przykładem są placówki dla osób z zaburzeniami funkcji poznawczych oraz dotkniętych demencją. Sprzęt w nich jest odpowiedni do wymagań seniorów, a zatrudnieni pracownicy są odpowiednio przeszkoleni w zakresie opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami. Transport osób do niniejszych placówek jest zazwyczaj organizowany przez jednostkę prowadzącą dom bądź przy użyciu środków z ubezpieczenia pielęgnacyjnego. Pierwszeństwo mają przy tym starsi z jednoosobowych gospodarstw domowych oraz ci, którzy wymagają specjalistycznej opieki również w trakcie dojazdu.

Poza wspomnianymi wyżej domami dziennego pobytu istnieją również różnego rodzaju kluby seniora. Oprócz organizacji opieki pielęgnacyjnej skupiają się one na podtrzymaniu oraz rozwijaniu umiejętności, zainteresowań czy hobby. Miejsca te odgrywają kluczową rolę w integracji wewnątrzpokoleniowej osób starszych oraz inicjowaniu ich aktywności społecznej. Częstotliwość spotkań może wahać się od codziennych do jednego czy dwóch razy w miesiącu. Kluby te są często prowadzone w ramach wolontariatu. Wartym wspomnienia jest również to, że każda parafia Kościoła katolickiego lub ewangelickiego prowadzi takie spotkania dla osób starszych.

Wsparcie finansowe

Głównym źródłem utrzymania seniorów w Niemczech są świadczenia z systemu ubezpieczeń rentowo-emerytalnych. Poza nimi mogą oni korzystać również ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej oraz różnych zasiłków – zazwyczaj z ubezpieczenia pielęgnacyjnego lub rodzinnych. Świadczenia wypłacane z systemu emerytalnego nie są zbyt wysokie w porównaniu z przeciętnym wynagrodzeniem. Dostrzegalny jest również dysonans w wysokości tychże świadczeń pomiędzy mężczyznami oraz kobietami (świadczenia tej pierwszej grupy są z reguły wyższe) oraz pomiędzy starymi i nowymi krajami związkowymi (w nowej części Niemiec świadczenia są wyższe). Biorąc pod uwagę różnice z uwzględnieniem płci, należy pamiętać, że w zachodniej części Niemiec kobiety bardzo często zatrudnione były na część etatu, przez co późniejsze świadczenie okazuje

się niższe. Korzyść nowych landów jest skutkiem braku tzw. okresów nieskładkowych, gdyż w czasie NRD nie istniało bezrobocie rejestrowane.

W przypadku więc gdy świadczenia emerytalne okazują się niewystarczające lub seniorzy napotkają niespodziewane, wysokie wydatki to przysługuje im świadczenie z pomocy społecznej (część pomocy określa się jako pomoc w uzyskaniu środków na utrzymanie, *Hilfe zum Lebensunterhalt*). Wysokość świadczenia jest obliczana na podstawie różnicy między określonym dla danego gospodarstwa domowego dochodu obliczanego dla jednostek ekwiwalentnych a faktycznie uzyskanym dochodem.

Świadczenia z ubezpieczenia pielęgnacyjnego mogą przybierać zarówno formy pieniężne, jak i rzeczowe. W pierwszym wypadku wysokość stawki (jest ich 6, od 123 Euro do 738 Euro) ustala się na podstawie stopnia niesamodzielności. Od niedawna dodatkowym czynnikiem brany pod uwagę w przyznawaniu świadczenia jest występowanie demencji, która determinuje potrzebę intensywnej i stałej opieki nad niesamodzielną osobą starszą.

3. Opiekunki ze wschodu na terenie Niemiec

Ciekawym zjawiskiem, o którym warto wspomnieć, jest udział opiekunek ze wschodu, czyli również z Polski, w działalności opiekuńczej nad osobami starszymi w Niemczech. W roku 2013 wydatki na opiekę wynosiły ponad 3,4 mld Euro i stale rosną. Szacuje się, że do roku 2050 wydatki te mogą sięgnąć nawet kwoty 2 bln Euro. Mówi się również, że do roku 2050 liczba osób wymagających opieki będzie oscylować wokół 4,7mln, co oznacza, że co 15 Niemiec będzie potrzebował stałego wsparcia opiekuńczego.⁶

Głównym problemem jest fakt, iż potrzebującymi opieki są głównie ludzie samotni, którym brakuje towarzystwa i ciepła rodzinnego. Lukę tą w

⁶ opiekunka.gowork.eu

znacznej części wypełniają dziś Polki – „brakujące córki”, jak to określił Werner Tigges, pedagog socjalny i polityk, przewodniczący BHSP.

Szacuje się, że na dzień dzisiejszy aż 250 tys. opiekunek (oraz opiekunów) z Polski pracuje u naszego zachodniego sąsiada. Legalnie zatrudnione opiekunki z naszego kraju zaspokajają w tym momencie ok. 10% popytu na usługi opiekuńcze.⁷

Zasady oraz zakres działań opiekunów jest zawarty zazwyczaj w ofercie przyjmowanej pracy i w późniejszej umowie. Do podstawowych zadań należą głównie codziennie obowiązki domowe: utrzymywanie czystości, pranie, prasowanie, drobne naprawy, zakupy, przygotowywanie posiłków. Poza tym ważne są wizyty w aptece czy na poczcie, utrzymywanie higieny podopiecznego, pomoc przy ubieraniu się, opłacanie rachunków oraz pomoc w poruszaniu się. Ważnym jest również pełnienie w pewnym stopniu roli rodziny seniora, rozmawianie z nim oraz wspieranie psychiczne w okresie starości. Potrzebne może okazać się również aktywizowanie umysłowe seniora i stałe informowanie rodziny o zdrowiu oraz samopoczuciu podopiecznego.

W związku ze stałym procesem starzenia się społeczeństwa ilość opiekunów i opiekunek nie zaspokaja potrzeb Niemiec. Z tego powodu na przestrzeni lat władze podnosiły minimalne stawki, zarówno dla wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych pracowników tego sektora. W roku 2022 wzrosły one do poziomu 15,40 Euro dla pierwszej grupy oraz do 12,55 Euro dla drugiej (wcześniej wynosiła ona 10,85 Euro na wschodzie oraz 11,35 na zachodzie Niemiec).⁸

⁷ B. Zbigniew, *Opieka domowa: specjalność Polek... w Niemczech. U nas prawie nie istnieje*, forsal.pl 2023

⁸ www.rp.pl, *Niemcy podnoszą płacę minimalną dla opiekunek*, 2020

4. Wnioski i szanse polskiej polityki senioralnej.

Zakres wsparcia osób starszych w Niemczech charakteryzuje się znaczną różnorodnością zarówno formy oferowanej pomocy, jak i aspektach życia seniora, w których jest ona oferowana. Wartym pochwały jest tu szczególnie nacisk na pozostanie w swoim miejscu zamieszkania tak długo, jak to tylko możliwe. Należy również wspomnieć o zbilansowanym systemie oferującym pomoc:

- materialną;
- w prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- pielęgnacyjną;
- społeczną;
- kulturową, sportową oraz rekreacyjną.

Pozwala to na jak najdłuższe utrzymanie sprawności (lub w miarę możliwości jej przywrócenie) seniorów z uwzględnieniem ich aktywności społecznej, dzięki której nie są oni wyłączeni ze społeczeństwa, w którym żyją.

Wielowymiarowość pomocy seniorom jest możliwa dzięki zaangażowaniu wielu instytucji: administracji samorządowej, organizacji pozarządowych, grup samopomocy, organizacji religijnych czy związków wyznaniowych.

Dzięki sprawnemu prowadzeniu tej polityki mogliśmy zaobserwować na przestrzeni ostatnich kilku lat spowolnienie w pogłębianiu się problemu starzenia się społeczeństwa, szczególnie biorąc pod uwagę inne kraje europejskie, w tym Polskę, gdzie proces ten pogłębił się stosunkowo dużo bardziej.

Bardzo ważnym aspektem jest również dostęp do informacji o ewentualnych drogach pomocy, o które ubiegać może się senior. Na terytorium każdego miasta i powiatu (a czasem nawet gminy) działają instytucje, które w nieodpłatny sposób okazują wsparcie w zorganizowaniu odpowiednich środków oraz zasobów, potrzebnych do codziennego życia osób starszych, szczególnie tych z ograniczoną samodzielnością.

Polska polityka senioralna mogłaby dużo skorzystać, wzorując się na naszych zachodnich sąsiadach. Szczególnie organizacja i podział instytucji oferujących pomoc seniorom w znacznym stopniu usprawniłby system świadczeń dla osób potrzebujących pomocy, często opuszczonych oraz pozostawionych samym sobie. Stworzenie takich

miejsc na terytorium miast, powiatów oraz gmin zapobiegłby popadnięciu ludzi starszych w biedę, bez perspektyw na lepsze jutro.

Wsparcie międzypokoleniowe jest równie ważnym elementem polityki senioralnej Niemiec, na który powinniśmy zwrócić uwagę. Organizowanie imprez, na których różne pokolenia wchodziłyby ze sobą w interakcje czy uruchamianie miejsc, w których młodzi mogliby pomóc starszym odnaleźć się w świecie nowych technologii (tak jak kawiarenki internetowe w Niemczech), zapobiegały by wykluczeniu technologicznym seniorów i ułatwiło seniorom w „nadażeniu” za zmieniającym się czasem.

Polska powinna również wykorzystać swój potencjał ludzi mających doświadczenie w opiece nad seniorami, a dokładniej osoby, które od wielu lat emigrują do Niemiec i pracują w ich systemie opieki. Stworzenie dogodnych warunków mogłoby zachęcić ich, by powrócili do swojej ojczyzny. Mogliby tutaj wykorzystać swoje umiejętności oraz potencjał w tworzeniu dogodnej i dobrze prosperującej polityki pomocowej dla osób starszych.

Źródła:

1. Błędowski P., *System wsparcia dla osób starszych w Niemczech*, Polityka Senioralna nr 3/2017
2. Błędowski P., *Ewolucja społecznego ubezpieczenia pielęgnacyjnego w Niemczech*, icm.edu.pl 2018
3. *Rynek pracy dla opiekunek osób starszych w Niemczech*, gowork.eu
4. Bartuś Z., *Opieka domowa: specjalność Polek... w Niemczech. U nas prawie nie istnieje*, forsa.pl 2023
5. Zubczewski A., *Co należy do obowiązków opiekunki seniora w Niemczech?*, perfekton.pl 2023
6. Eurostat, ec.europa.eu

Partner **Strategiczny**

